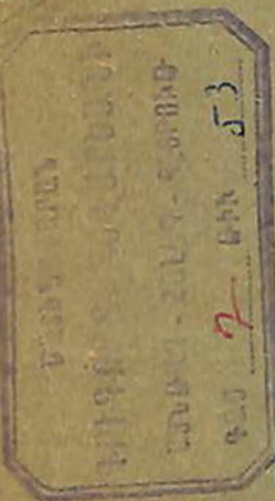

Հանրապետական հանրապետական հանրապետական

1948 ՐԵԿՐԱԾ

VARTAN.-

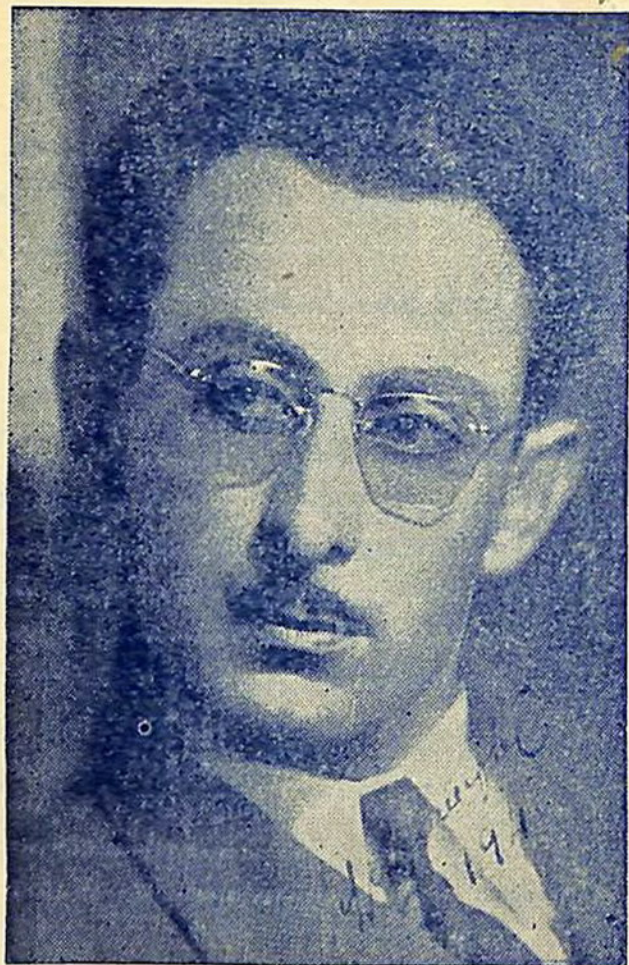

639
Երևան

Արտիստական Գրքերի Պատկերասրահ

Ծանոթ «Հրահանգ»

ՎԱՐԴԱՆ ՍՏԵՓԱՆԻԱՆ - Բ

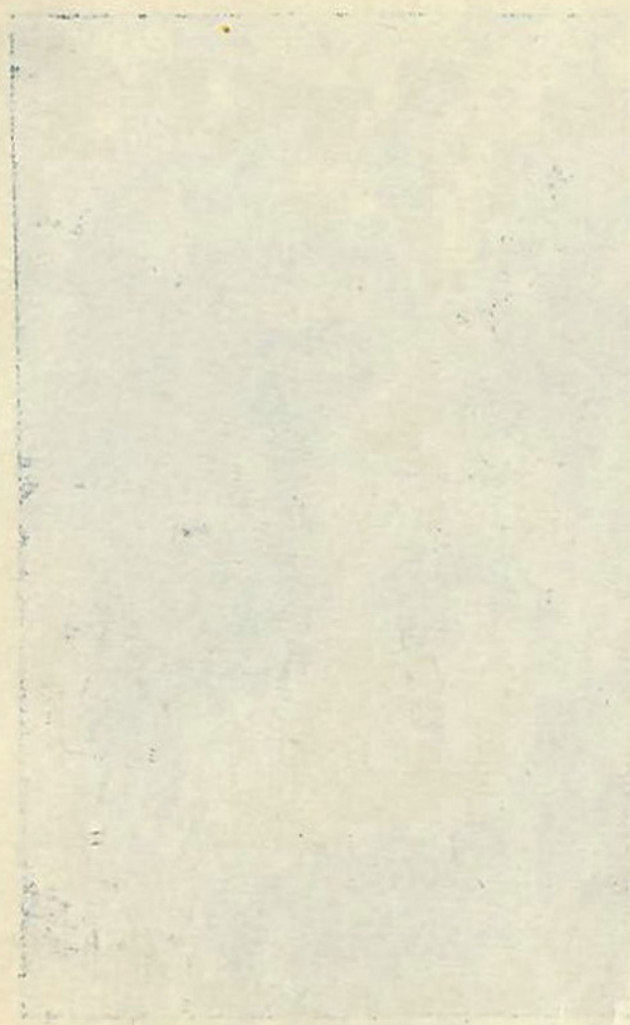
VARTAN STEPANIAN.

զծագրիչ-գլխիչ
dessinateur-peintre

15 8 48
ԲՆԿԱՆ

TEHRAN

135, ave. Sewom Ésfand

Հայ տառերի մեջ կան 8 տառեր, որոնք միւս տառերի մէկ եւ կէս լայնքն ունեն եւ նոյնչափ տեղ են գրաւում:

ՄՏԵՓԱՆՆՈՍ ՄԱՆԿԱՍԵԱՆ

Հոգեբանօրէն մօտենալով մեր՝ յեզրի մէկ եւ կէս լայնք ունեցող գրերը խանգարում են միւս տառածեւերի տեսքի պատկերացումը, միւսներից առաջ աչքի ընկնելով, ինչ որ անհրաժեշտ մի պայման չէ:

(ա, թ, խ, պ, ռ, տ, փ, ֆ):

Հին բոլորագրով գրած մի միտք 30 տոկոսով անբիւծ տեղ է գրաւում, քան նոյն միտքը՝ լատինաստ. հայերէնով:

ՎԱՐԱՍՏԵՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Գրի զարգացումը ցոյց է տալիս մարդկային հոգու զարգացման աստիճանը. ինչպէս անհատի ձեռագրից կարելի է ճանաչել նրա հոգին, նոյնպէս մի ազգի գիր հարազատ պատկերն է տւեալ ազգի ոգու և կուլտուրայի:

Այսօրւայ մեր գրերն անյարմար լինելով տպագրական արւեստին նաև չեն համապատասխանում արդի ճաշակին, ուրեմն չեն կարող ճշգրիտ դրսևորել հայ կուլտուրայի ոգին, որ գերազանց նւաճումներ է կատարել:

Ինչպէս ճարտարագիտութիւնը նոյնպէս և գիրը լինելով մարդու զարգացող մտքի հարազատ պատկերը, բնականաբար դիմում են դէպի արդիականացում:

Գրերի սրբիականացումը կարելի է բնորոշել „սուերի նարսմարւես“ բառերով. որպէս հիմունք ունի տառաձևերի պարզացումը՝ ինչի ձգտում է արդի ճարտարագիտութիւնը՝ զեղեցկութիւն պարզութեան մէջ:

Գրերի տարազների կամ ձևերի պարզացումը բնականաբար պիտի առաջնորդի դասաւանդման դիւրացման, որ հետապնդելի մի նպատակ է:

Զբաղմունքի մասնագիտական մօտեցումով, ըզգալով մեր գրերի պակասաւոր լինելու պարագան, որոշեցի քարտիփիսիկ և ձեռնարկեցի այս պատասխանատու գործին՝ 24 հոկտ. 1944 թւին:

Միջանկեալ ասեմ, որ այս հարցի շուրջ, ինչպէս յետոյ իմացայ, տալին անգամ անդրադարձել է հայագէտ Ստեփաննոս Մալխասեանը 1925 և 1926 թւե-

րին. առաջին անգամ խնայողական (ուշադրութեան առնելով 3 տառասիրւնից կսզմւած ս, թ, խ, պ, փ ելն. գրերը) և երկրորդ անգամ տւելի զեղազիսական տեսակէտից:

1938 թւին Հայաստանի կառավ. պաշտօնական կոչ է հրատարակում, զիմելով կարող անձանց, տառերի Բարեփոխման առաջարկներ ներկայացնելու համար:

1947 թւի Յունիս 1-ին Հայաստան ուղարկեցի երկաթագրերիս առաջին փորձը, իսկ Նիսպտ. 4—17 ը ուղեորւեցի Իսֆահան-Ջուղայ՝ գրչս գիր մատենագրութիւնը ուսումնասիրելու համար:

Իմ ճամբորդութիւնն անակնկալ հետեանքներ ունեցաւ իմ տառերի վերաբերմամբ: Բոլորագրերի ձևերը կազմելու համար կատարածս իմ որոնումներն ինձ համար լուծելի դարձրին նաև երկաթագրերի 3 սիւնից կազմւած գրերի 2 սիւնի վերածելու դժւարին խնդիրը:

Մեր այբուրենի մէջ եղած այս 8 գրերը՝ ա, թ, խ, պ, ո, տ, փ, ֆ, որոնք կազմւած են 3 ճիւղից և ունեն միւս գրերի 1 1/2 լայնք, գործածական են 25 տոկոսով: Բրանց ձևերի միալայնք գրերի չափի մէջ սեղմումը կ'կրճատի նրանց ըռնած աւելորդ տեղի համար կատարւող ծախսերը:

Վստահօրէն կարող եմ սսել, որ իմ յօրինած արդիական տառերի գործածութիւնը 30 տոկոսով կրճատւու է տղսչրսկսն ծախսերը, —տպագրութիւն, ձուլանիւթ, թուղթ, թանաք, ժամանակ, լոյս ելն:

Նոյնը նաև գրութեան և ընթերցանութեան նըկատմամբ, քանի որ մեր այբուրենի հոսսիւն գրերը՝ թէ երկաթագրի և թէ բոլորագրի մէջ իրենց 1 1/2 լայնքի պատճառով միւսներէց աւելի առաջ են ուշադրու-

թիւն գրաւում, ինչ որ անհրաժեշտ մի պայման չէ.
բոլորագրի մէջ ընթերցման թափը դանդաղում է,
տառերի միանման ատամնային կառույցի շարունակա-
կական կշռոյթ»-ի (rythme continu) պատճառով:

Մի ուրիշ պարագայ՝ թէ բոլորագրի և թէ ձե-
ռագրի մէջ՝ նոյնպէս յոգնութիւն ու դժւարութիւն է
առաջացնում. դա ուղղահայեաց գծերի հորիզոնական
անընդհատ շարքերն են, որ կ, խ, ի և լն գրերի մէջ
գրաւում են 4 հորիզոնական գծերի լայնք (ներկայ
դէպքում տառերի երկարութիւնը), իսկ երբեմն, ինչ-
պէս ե, հ կամ լ, դ և լն գրերի՝ 3 հորիզոնական (վե-
րևից կամ ներքևից):

Գրութեան ժամանակ այդ անընդհատ ուղղահա-
յեացները յոգնեցնում են ձեռքը՝ ընթերցման ժամա-
նակ աչքը և դանդաղեցնում գրութիւնը:

Թող իմ քննադատներս լինեն միանգամայն ան-
ողորմ, քանի որ նոյն ընթացքը կիրառեցի ինքս իմ
հանդէպ՝ որպէս ընութագրիս շեշտած մի վիժ՝ ուստի
այս աշխատանքը տեղից երեք և կէս տարի. ի հարկէ
ոչ շարունակապէս, այլ այդ ժամանակն անհրաժեշտ
էր, օրերի, շաբաթների և ամիսների մէջ ընդ մէջ իրար
յաջորդող ուսումնասիրութիւնների համար:

Այժմ իմ տառաձևերիս եմ թողնում՝ պաշտպա-
նելու իրենք իրենց և պատճառաբանելու իրենց ար-
դիական ձևերն ու տարադները:

ՎԱՐԱՍՏԵԼ

1 Յունիս 1948 թ.

Թեհրան

ՅՕՐԻՆՄԱՆ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Արդիականացում:
2. Հիմնական գծագրման օրենքներ:
3. Նկարչական գրերի վերացում:
4. Տառագլուխների համաչափություն:
5. Տառասիւնների միալայնություն:
6. Հակադարձ գրերի նոր ձևեր:
7. Պետյանների պարզացում:
8. Գրերի միահաւասար լայնություն:
9. Հորազոս Մեսրոպեան արդիականացում՝ առանց ոտնաձուլ թալու հին մասենագրությունը:
10. Արդիական գրերի բնթեղնելիությունը փորձել գրանանաչ երեսանների միջոցով:
11. Տպագրական, ծախսերի կրճատում:
12. Գրանանաչությունը դիւրացում:
13. Շփոթություն առաջացնող տառերի բարեփոխում եւ երկար գրերի սեղմում:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

Հայերէնի գրերը գծագրւում են 1 : 2 համեմատական չափի վրայ: Սոյն գրերը գծագրւում են երկու հորիզոնական գծերի մէջ, որ կազմում է գրերի երկարութիւնը:

Այդ երկու գծերի մէջ կայ մի միջին օժանդակ գիծ, որի օգնութեամբ որոշւում են ղէպի վեր և ղէպի ցած գնացող մասերը (օրինակ ե գրի միջին գիծը վերի է իսկ նրա հակադարձ բ գրինը ներքևի) Ծ և Զ գրերի վերևի և ներքևի միջին մասի միացումները սկսւում են մէկ տառասիւնի լայնք վերևից կամ ներքևից:

Գրերի գծադրման ժամանակ ուշադիր պիտի լինել, որ արդիական գրերի մէջ կան 13 գրեր որոնց

նակադատ՝ զիրքերը կազմում են ուրիշ 13 գրեր ևս
բնականաբար նրանք ճիշտ նոյն ձևերը պիտի ունե-
նան՝ այդ գրերն են՝ Բ և Ե, Գ և Ժ, Դ և Բ, Զ, Ք,
Ը, Ն, Ի և Վ, Ծ և Զ, Կ և Հ, Ծ և Փ, Մ և Ռ, Շ և Զ,
Ո և Ս, Պ և Եի:

Բոլոր գրերը նոյն լայնքն ունենալու պատճա-
ռով բնականաբար նրանց քանակը բազմապատկում
է իւրաքանչիւրի համար որոշւած լայնքով (գծագր-
ման համար) Ի գիրը սլէտք է հաշւել մի տառասիւնի
լայնք գումարած մի տառամիջոց՝ այսինքը լատինա-
տառերի գծագրման օրէնքը:

Սոյն օրէնքը խախտելու պատճառով Ն երկա-
թագիր ձևը վերածւեց առաջադրւած ձևին Մ երկա-
թագրի հետ կողք-կողքի գալու պարագային իրար
չկպչելու համար:

Act. my wife

Unges gutt besorgsam, Emphase &
sympathetische mehr hervorgehoben
zustand & fortsetzen:

I meoprage tief hij quise osuretrfe
 hij lteand h hij grtrnd.
 Hm ofuf dmeofue hij lteuf n
 unyome nprmynevel, n upst
 fmeuruf hij grtrf Zlertf ym-
 ymeand:

Lucas

Մէր այբուբետի քանիսն այ-
սոր. Կազգեաճեց շարձաբոյ
լսեալսն լեզուերի գրերի
դիպաց. ալեւ յի հայ աւիս,-
զգալով այս իրողութիւնը
դիտեց շարձաբոյ. հայ լեզուի դա-
սաւաճումը ա հայ գրի քարտէս
տեսնելու յարգումը Կասարեաճ
աշխատեցի հայար:

ԿԱՐԴԱԸ

Խ
Ն
Ա
Յ
Ո
Ղ
Ա
Կ
Ա
Ն
Պ
Ա
Տ
Կ
Ե
Ր

Մե՛ր այբուբենի քանի-
սն այսօր, Կանգնած են
պարծալեւ լսեալսն
լեզուերի գրերի
դիպաց. ալեւ յի հայ
աւիս,-զգալով այս ի-
րողութիւնը պիտի հր-
պարտանայ, հայ լեզուի

፩ ፪ ፫ ፬ ፭ ፮ ፯ ፰ ፱

ሀ	ቀ	ዓ	ገ	ቴ	ደ	ተ
ር	ቦ	ወ	ተ	ረ	ከ	ሸ
ሃ	ካ	ጊ	ጊ	ለ	ሆ	ፅ
ፎ	ፎ	በ	ጊ	ገ	ዐ	ሲ
ሀ	ሃ	ፍ	ሶ	ዓ	ተ	የ
ዞ	ዐ	ደ	:			ረ

ሀ	ቀ	ዓ	ገ	ቴ	ደ	ተ
ር	ቦ	ወ	ተ	ረ	ከ	ሸ
ሃ	ካ	ጊ	ጊ	ለ	ሆ	ፅ
ሄ	ከ	በ	ጊ	ገ	ዐ	ሲ
ሀ	ሃ	ፍ	ሶ	ዓ	ተ	የ
ዞ	ዐ	ደ				

« Думаетъ и промисланъ все и убого,
промыслъ чреву изнебавитъ: »

0	U	0	1	7	U	U	0	0	0	
1	L	E	2	F	E	1	4	7	L	
9	0	0	0	4	4	4	0	0	0	
2	2	2	4	4	3	0	S	:		

A	B	C	D	E
F	G	H	I	J
K	L	M	N	O
P	Q	R	S	T
U	V	X	Y	Z
.				W

ԵՐԲ, ԳԻԺ, ՂՈՒՐ ,
 ԶԷՇԸ, ԿԱՐԿ, ՇՈՒՇՉ
 ՋՇՋԻԱԾ, ՂԱՐԳԼ .

ԱՄԱՆ, ԶԱՐԱԿ ,
 ԾՈԿԱԿ , ԲՐՋԻԱԾ ,
 ՇՐՋԻԱԾ, ԾԱԿԻԱԾ ,
 ՇԱԿԱՇՉ, ԴԱՇԴ ,
 ՄՇԱԼ, ԿՈՒՔՍ:

ա	բ	գ	դ	ե	զ	է	ը	ժ
Ի	լ	Լ	ժ	կ	հ	ձ	ռ	ճ
յ	ւ	շ	ռ	չ	ղ	ն	ս	վ
Տ	ր	ց	ւ	փ	ֆ	ա	օ	զ :

Բողոքագիր

ա	բ	գ	դ	ե	զ	է	ը	ժ
Ի	լ	Լ	ժ	կ	հ	ձ	ռ	ճ
յ	ւ	չ	ռ	չ	ւ	ղ	ն	ս
տ	ր	ց	ւ	փ	ֆ	ա	օ	զ :

ա	բ	գ	դ	ե	զ	է	ը	ժ
Ի	լ	Լ	ժ	կ	հ	ձ	ռ	ճ
յ	ւ	շ	ռ	չ	ղ	ն	ս	վ
Տ	ր	ց	ւ	փ	ֆ	ա	օ	զ :

Շղագիր

ա	բ	գ	դ	ե	զ	է	ը	ժ
Ի	լ	Լ	ժ	կ	հ	ձ	ռ	ճ
յ	ւ	շ	ռ	չ	ւ	ղ	ն	ս
Տ	ր	ց	ւ	փ	ֆ	ա	օ	զ :

ՋԵՌԱԳԻՐ ԳԼԽԱԳԻՐ

ՋԵՌԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱԳԻՐ

Ա Բ Գ Դ Ե Ձ Է Ը Թ
Ի Լ Խ Ծ Կ Կ Զ Զ Տ Մ
Յ Ը Շ Ո Չ Պ Ղ Ր Ա Վ
Տ Ր Կ Ի Փ Զ Օ Ծ :

ա բ գ դ ե զ է ը թ
ի լ խ ծ կ հ ճ զ Տ
յ շ չ ո չ պ զ ո ս վ
ս ռ ւ լ փ թ և օ ծ :

Ա	Բ	Գ	Դ	Ե	Ղ	Է	Ը	Ր	Ժ
Ի	Լ	Խ	Ծ	Կ	Կ	Ճ	Ղ	Ժ	Յ
Յ	Ն	Շ	Ո	Չ	Պ	Ղ	Ո	Ս	Վ
Տ	Ր	Գ	Լ	Ր	Բ	Ա	Օ	Ձ	:

Բողոքագիր

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ

ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ մ

յ ն շ ո չ պ ջ ո ս վ

տ ը ց լ փ ք և օ ֆ:

u	p	q	η	ε	q	ε	ε	p	d
h	l	h	δ	υ	h	δ	η	δ	υ
j	α	τ	n	ς	υ	q	n	u	υ
s	r	g	ι	ρ	f	α	ο	λ	:

τ η ω α ι ρ

ω	ρ	α	η	ε	α	ε	ε	ρ	δ
ι	ι	ι	δ	ι	η	α	η	η	υ
j	α	ε	n	ς	υ	q	n	u	υ
s	r	g	ι	φ	f	ο	θ	:	

ՋԵՌԱԳԻՐ ԳԼԽԱԳԻՐ

ՋԵՌԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱԳԻՐ

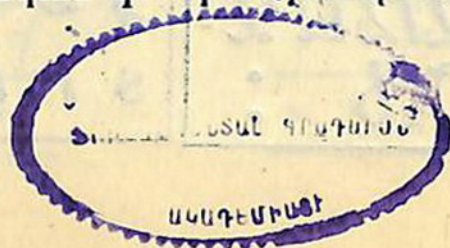
Ա Բ Գ Դ Ե Ձ Է Ը Թ Յ
Ի Լ Խ Ծ Կ Դ Զ Զ Տ Մ
Յ Ը Շ Ո Չ Պ Ղ Ր Ձ Ա Վ
Տ Ր Կ Ի Փ Զ Օ Ֆ :

ա բ գ դ ե զ է ը թ
ի լ խ ծ կ հ ճ ղ ճ ս
յ շ չ ո շ պ զ ո ս վ
Տ Ր Կ Ի Փ Զ Օ Ֆ :

ՁԵՌԱԳԻՐ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՄՈՒՇՆԵՐ

Օրթոգրաֆիա. - ձևեր, ծագումներ, առ -
հասցիներ, ժամանակակից, անհայտ, բառեր,
 ժողովրդական. հարցեր, փոխ:

Տառերի, երկու հորիզոնական գծերի մեջ սեղմման պարագան,
 արագացնում է գրութիւնը:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0336918

ՊՊԼ
639

Տպագրութեան համար պատրաստ են՝

ՎԱՐԱՍՏԵԼ-ի

- 1] «Բանասերծուրիւններ»-ի ժողովածու:
- 2] «Տառերի ծագումն եւ Մետապեան գրեր»:
- 3] «Աղղի գրեր (ընդարձակ)»:
- 4] Ուրապներ «Տառերի փարսաւարկեսի»:
- 5] «Մետապ Մուսոն» (Պատմական վէպ)։

ՏՊԱՐԱՆ „ԻՐԱՆԶԱՓ“

Փողոց Բաճանի, պատմ Մեհրան
Թեհրան